

Psykisk åpenhet

Nye medier bidrar til at vi åpner oss mer enn før. Det vil føre psykisk helse høyere opp på den politiske agendaen.

TEKST

Svein Tore Marthinsen

PUBLISERT 5. desember 2012

ILLUSTRASJON: SIMEN AUGUST ASKELAND

DEBATT: STORTINGSVALGET 2013

«Viktige saker for velgerne ved stortingsvalgene 1993–2009» er overskriften på en tabell i boken «Det politiske landskap» av Bernt Aardal (red.). En bok der mye kunnskap om norske velgere er samlet. I tabellen skjuler det seg interessante tall om hva norske velgere har vært opptatt av de fem siste stortingsvalgene. Ved valget i 1993 var EU-saken dominerende. 65 prosent mente saken var viktig. Senere har ingen enkeltsak dominert, men i 1997 ble eldreomsorg vurdert som viktigst. Ved valgene i 2001, 2005 og 2009 var skole på topp.

Helse og eldreomsorg

Hva med helse? Skarve tre prosent mente helsesaken var viktig i 1993. Andelen økte til hele 30 prosent i 1997. Så falt tallet til 22 i 2001 og videre ned til 15 i 2005, før det økte til 19 i 2009. Helse har ikke vært aller viktigst for velgerne i noe valg, men er ofte blant topp tre–fire. I sum forteller tallene at helse er noe mange velgere ofte er opptatt av, når de skal avgi sin stemme.

Hvorfor ble helse og eldreomsorg ekstra viktig i 1997? Aps slagord den gang var «Helse og eldre først!» Verken før eller siden har Norges største parti funnet plass til helse i sitt hovedslagord. Også de fremste opposisjonene til Ap den gang, KrF og Frp, hadde helse og eldreomsorg høyt oppe på sin liste over viktige saker. Helse ble viktig i 1997 fordi politikere og partier selv løftet saken høyt opp på agendaen.

Men helse ble viktig også av en annen årsak. For å finne den skal vi skru klokken tilbake til januar 2002. Da leverte Therese Evensen sin hovedoppgave i statsvitenskap om hvordan valgkampen 1997 framstod i mediene. Evensen foretok en innholdsanalyse av seks aviser i perioden 1. august til 15. september 1997, samt av partilederdebatte på NRK. På basis av sine funn konkluderte hun med at «medieagendaen var sterkt dominert av meningsmålinger, regjeringsspørsmålet og «spillet», mens velgerne derimot var mest opptatt av eldre- og helsespørsmål». Samsvaret mellom velgernes dagsorden og mediernes dagsorden var heller svak. Velgerne var opptatt av saker, mediene av spill. Det var velgerne og politikerne som sammen gjorde helse til en hovedsak i 1997, ikke mediene. Dette gir oss grunnlag for å hevde at både velgere og politikere har dagsordensmakt. Drahjelp fra mediene hjelper, men det er ikke avgjørende.

Dagsordensmakt

Politikere og velgere har i dag enda bedre muligheter til selv å sette agendaen enn de hadde i 1997. Tradisjonelle medier er fortsatt viktige informasjonskilder for velgerne, med TV på topp, men nye medier som Facebook, Twitter og blogger utfyller og supplerer de tradisjonelle mediene i økende grad. Den politiske agendaen blir dermed mer fragmentert. Ingen av oss er lenger prisgitt hva tradisjonelle portvoktere i debattredaksjonene bestemmer seg for når det gjelder hvem og hva som skal trykkes. Mange politikere og velgere er i stedet blitt egne redaktører på nett. Vi kan oftere selv sette agendaen.

Vil vi bruke vår dagsordensmakt til å få psykisk helse lenger fram i velgernes bevissthet når vi går og stemmer ved stortingsvalget 9. september 2013? Det finnes argumenter mot det. Psykiske helseproblemer er noe mange av oss ikke gjerne tar opp, fordi det ofte er litt vanskelig å snakke om. Og det er noe som politikere og journalister heller ikke gjerne tar opp. Fordi det, også for dem, er langt lettere å snakke om det akutte og det synlige. Derfor er norsk helsedebatt gjerne synonymt med sykehus, køer, ressurser, bevilgninger og organisering. Dette er viktige temaer, men helsedebattene mangler dermed en sentral dimensjon.

Ba om innspill

På min Facebook-side ba jeg om innspill til denne kronikken. En av dem som velvillig delte av sine erfaringer, var Turid Kristensen, gruppeleder i Lørenskog Høyre. Hun sa det slik:

«Psykisk helse kommer ofte langt bak i en valgkamp fordi de psykisk syke er en gruppe som ikke roper høyt. Tilbudene til dem står ofte også laglig til for hogg i en presset budsjettsituasjon, fordi de ikke er lovpålagte. Å ta vare på de som trenger det mest, er noe politikere bør utfordres på. Jeg synes egentlig akkurat det er en god lakmestest på om kommunen ivaretar noen av sine mest grunnleggende oppgaver på en god måte.»

Noen refleksjoner

Utsagnet ga rom for noen refleksjoner. Refleksjoner som jeg egentlig aldri har gjort meg før, men som er vel verdt for flere enn meg å gruble litt over. Roper ikke mennesker med psykiske lidelser? Må man rope høyt for å bli hørt? Blir psykisk syke systematisk nedprioritert fordi det ikke finnes lovpålagte oppgaver? Er ivaretagelse av folk med psykiske problemer en politisk kjerneoppgave? Jeg har ikke alle svarene, men jeg vet at svaret på det siste er ja. Det skjer mye bra innenfor psykisk helse, men mer oppmerksomhet kan føre til at det skjer noe som er enda bedre. En opptrappingsplan over ti år ga mer behandlingskvantitet, men et hovedspørsmål er om gjennomføringen har ført til bedre kvalitet. Regjeringsplattformen til de rødgrønne partiene, Soria Moria 1, var konkret på psykisk helse. Soria Moria 2 var langt vagere.

For meg, som ser det hele utenfra, er det et tankekors at de få gangene psykisk helse debatteres, så er det ofte behandling det snakkes om. Behandling er vesentlig og noe samfunnet vårt må tilby av solid kvalitet, men det aller viktigste er at flere folk klarer å håndtere sine utfordringer før de blir til problemer som bør behandles. Det hjelper å snakke om det, sies det. Det er ikke dumt sagt. Psykologer kan sikkert være utmerkete folk å gå til i så henseende, men enda viktigere er de nærmeste folkene vi har rundt oss. Kjæresten, familie, venner og kolleger. Man trenger ikke være psykolog for å skjønne at mer åpenhet kan være den aller beste forebyggingen.

Åpner oss mer

Nylig leverte kollega Cecilie Staude og jeg manus til en bok som får tittelen «Sosial kommunikasjon». Den dreier seg om hvordan vi bruker sosiale medier, og hvordan

bruken påvirker oss som individer og samfunnet rundt oss. I arbeidet med boken stod det bare klarere og klarere for oss at flere snakker åpnere om seg selv enn de gjorde før. Vi deler mer med hverandre. De nye mediekanalene har gjort det lettere å åpne seg for andre. Mange glanser livet sitt i sosiale medier, slik mennesker har glanset livet sitt til alle tider. Men ser du litt nærmere på Facebook-vennene dine, følgerne på Twitter og bloggerne du leser, så vil du trolig se at flere nå også tør dele informasjon som bryter med glansbildet. Slett ikke alle, men noen flere enn før. Å pynte seg til fest er en god idé og noe mange trives med, men å være stivpyntet hele tiden er neppe behagelig. Å være seg selv er et ideal som kommer til å bli bare sterkere. Å være syk er en del av oss, fordi det er en naturlig del av livet. Livet er ikke noe å skamme seg over. Halvparten av oss får psykiske problemer i løpet av livet. Halvparten av velgermassen – det er mange velgere det, politikere! Stadig flere kommer til å fortelle andre om at vi har slike utfordringer i hverdagen. Fordi det ikke er så farlig lenger. Tvert imot, ved å vise svakhet og sårbarhet viser vi styrke. I et samfunn som er åpnere og rausere, får sårbarheten og svakhetene mer rom.

Kontakt Støre

«Skulle ønske #Ap og @jonasgahrstore ville fokusere på #psykiskhelse i valgkampen. Blir gjerne med som frivillig fremover, har mange ideer», tvitret Hanne Heggheim (@hanne444) nylig. «Enig! Tror vi er mange med gode ideer som har jobbet eller brukt psykiatri. Spør oss da», supplerte Bente Sørensen (@pysbenzo). «Herved gjort. Jeg vil gjerne lytte til råd om psykisk helse og andre erfaringer. Send mail eller brev eller link», svarte Jonas Gahr Støre.

Den nye åpenheten i nye medier kommer til å påvirke tradisjonelle medier, politikere og den politiske agendaen, både inn mot valget i 2013, ved påfølgende valg og ikke minst: mellom valgene. Jeg kan yte min lille skjerv til at påvirkningskraften blir større. Det samme kan du.

Skal vi gripe de nye mulighetene og se hva som skjer?

svein_tore_marthinsen@yahoo.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 49, nummer 12, 2012, side

TEKST

Svein Tore Marthinsen